

Jani Kovačič

Jazz

Aleph, Ljubljana 1989

Neki vojak stoji pod borovcem v krogu svoje kasarne in kadi joint. Zima je in s severa brije nostalgichen veter; vse se premika, vse šumi. Iz zvočnikov, ki so slišni po vsej kasarni, je slišati težak, zamolkel glas Jima Morrisona, ki počasi polni pokrajino pravkar pokajenega jointa. Tekst se popolnoma ujema z razpoloženjem utrujenega vojaka. V pesmi čuti nekaj osvobajajočega. Za trenutek je ustavljen v času, kot pri branju dobre poezije. To je bilo v Titogradu, leta 1984.

Dosti za tem, v Ljubljani, bere intervju, v katerem Morrison pravi, da je pesnik. Na naslednji strani fotografija njegovega groba, ki je okrašen s praznimi flašami viskija. Tako je končal Morrison. Dosti pred vojsko, v Ljubljani, posluša Joy Division in se mu zdijo depresivni. Pozabi. Vmes ga vseskozi spremlja Branimir Štulić (Azra), ki trdi, da je pesnik-anarhist. Zopet nekdo, ki je s svojim petjem zakoračil v vode poezije. In smo vse bliže. V Ljubljani se pojavi kriččepiskavi glas. To je petje Janija Kovačiča, ki publiki pravi, da gre gor na Škoflco – in vsi pojejo z njim. To se dogaja na prelomu prejšnjega desetletja, ko pride do resnih socialnih kriz in se v Ljubljani, Reki, Zagrebu in Beogradu do konca ustali punk. V Ljubljani so to najprej le posamezne skupine mladcev, ki so ovenčani z značkami, knoflami in verigami. Pojavijo pa se tudi prvi s pobarvanimi lasmi. Hodijo po cestah in kvarijo splošno podobo mesta. Zgražanje staršev in socialnih ustanov je splošno. Na veliko se razpišejo sociologi in psihologi, organi za notranje zadeve sprva molčijo. Epicentra sta v Šiški in Mostah. Največ teh mladcev je iz problematičnih družin, ob njih pa so tudi razne druge delikventske skupine. Vse skupaj je dobro podkrepljeno z alkoholom, drog ne jebejo – ideološko. Glavni način komunikacije so grafiti, ki so zelo pikri, tudi politični. Vseeno je zdrava podlaga vsemu temu rock 'n' roll, ki s punkom doživi svojo najbolj divjo fazo. Poslušajo: Clash, Sex pistols, Angelic up Stars in The Damned, nekateri manj ortodoksni pa Gang of Four, Joy Division, ter druge. Pojavi se veliko število domačih bandov. Skupna značilnost vseh skupaj je kronična neuigranost in netreznost. Začne-

jo Pankrti na moščanski gimnaziji. Pero gnus tuli v mikrofona, da je anarhist. Tekstopisec je Gregor Tomc, ki je med drugim tudi eden od ideologov gibanja. Nato koncert v Zajčji dobri, kjer nastopijo novi upi Berlinski zid, pri katerih poje pesnik Brane Bitenc, nekatere tekste pa napiše tudi kitarist Miha Štamcar. Eden od tekstov, ki ga je »recital« Brane Bitenc, se je glasil: »Možgani bi prav fino brizgali po zmrznjenem asfaltu. Ljudje bi hodili mimo in se naslajali. Kreten! bi rekli in se naslajali.« Lahko rečemo, da je bila to za tiste čase izredna poezija, ki jo je slišalo neprimerno več »bralcev«, kot pa tisto, ki je izhajala v knjižnih izdajah. Bili pa so tu tudi drugi, ki so s svojo besedo presegali rockovsko teksturo. V skupini Lublanski Psi piše tekste kitarist Milan Košir, ki je v svojem početju neprimerno bolj direkten, njegov radikalni anarhizem se kaže v naslednji pesmi:

Upanje še mam,
upanje še mam,
pa se poserjem nanj.

Te tri vrstice bi lahko označili za nekakšen moto tedanjega razpoloženja znotraj pankovske scene. Čas se je takrat očitno ustavil in zgodovina se je pisala. Eden od močnih slovenskih centrov je bila tudi Idrija, kjer je delovalo več skupin, med njimi sta bili najbolj razvpiti dve skupini, Kuzle in Šund. Kuzle so bile najboljši prolet-punk band, kar jih je tlačilo slovensko zemljo. Toda vrnimo se v UK, od koder je vse tudi prišlo. Po silovitem zaletu so kmalu razpadli Sex Pistols, to je pomenilo tudi simbolni konec pravega punka. Johnny Rotten ustanovi svojo skupino PIL, ter odpre novo smer v alternativni glasbi. Sid Vicious se ubije in tako izvrši svoje poslanstvo po načelu »umri mlad«. S svojo akustično kitaro je prisoten Jani Kovačič. Vse to je bilo na začetku tega desetletja. Hodi se v disco FV na Vodnikovih, kjer je evforija še vedno vidna. Železniška postaja je aktualna. Zapijanja do zgodnjih jutranjih ur. Pred Medexom se pojavi velik grafit »Johnny Rotten square« in s tem se na zemljevidu do konca označi zbirališče punk fantov. Potem se začne pregon s strani notranjih organov pod pretvezo, da se pojavlja širjenje nacističnih idej. Pretepanje nima mej. V tistem času se pojavi tudi označevalec »alternativna scena«, ki pa je samo etiketa za nekaj, kar bo kmalu do konca ugasnilo. Punk v svojem prvinskem smislu se definitivno konča. Zdaj je samo še odskočna deska za nekatera politična prizadevanja. Vmes naredi samomor Ian Curtis, pevec skupine Joy Division. Avtor tega pisanja posluša leta 1987 ploščo Joy Division Closer in odkrije pesnika.

Vmes »scena« popolnoma zamre, čeprav nekateri vztrajno pogrevajo nostalgijo. Drugi se kultivirajo in gredo v politiko. Pojavi se celo nova slovenska alternativa. Toda v vsem tem ni nobenega soka več, nobenega anarhizma. Oni imajo prihodnost, oni bodo imeli oblast in denar. In

kaj je s pesniki, bivšimi in še vedno aktivnimi pevci? Brane Bitenc in avtor tega pisanja izdala svoja prvenca *Kri* in *Kavala*. Še vedno aktivni Zoran Predin izda pesniško zbirko PRASLOVAN, ki je nekakšna antologija tekstov. V Zagrebu izide zbirka Branimirja Štulića BIG BANG. Počasi gre vse v tišino; vse manj je akordov. Toda ostaja tisti dobri občutek, da se vse spreminja in na novo obnavlja. Čas dobiva »na videz« vse večjo hitrost in prav zato so dobre takšne spominske luknje, ki ta čas za trenutek ohromijo in spomnijo na zgodovino, ki je del nas. Vse do danes, ko leta 1989 izide pesniška zbirka Janija Kovačiča JAZZ. Poudariti je treba, da je knjiga izšla ob kongresu ZSMS, ki je bil v Portorožu med 3. in 5. novembrom. Po vsebinski plati to prav gotovo ni slučaj, saj nosi Kovačičeva tekstura v sebi dokaj veliko politično konotacijo. Predvsem gre tu za tekste iz novejšega obdobja, ki se na nekaterih mestih dotikajo perečih vprašanj vsakodnevne politike, čeprav se Kovačič ne opredeljuje za nobeno stran; prav nasprotno, saj ima ta avtor svojevrstno ironično distanco do aktualnih dogajanj. V njem ni tipične slovenske pikolovskosti, ki je opazna zadnje čase, ko se vse bolj razvnamajo nacionalne strasti in se tudi poezija vse bolj izkorišča za razne politične pamflete. Jani Kovačič je s svojo poezijo dokazal, da je s svojim sicer žalostnim humorjem presegel ozkost in pokazal nov način gledanja na stvarnost, sicer kruto, ki pa se je ne sme vedno gledati le s svetoboljem, kot to običajno počnejo naši pesniki, še posebej tisti iz najstarejše generacije. Že v samem naslovu nas avtor »opozori«, da glasba kot takšna tudi v njegovi poeziji ne bo zapostavljena. In res je tako, saj je skozi celotno branje čutiti lahkotno ritmovanje, ki izvira iz nje. Poskočnost, ki jo v sebi nosi ta glasba, se transformira na nivo poezije in ustvarja svojevrstno kovačičevsko poetiko, ki temelji na igrivosti ritma. Mislim, da je ta prenos edinstven, saj ohranja slišno glasbo kot tako in obenem tvori homogeno poetično enoto, ki ji vlada ritem onkraj slišnega, v tišini poezije, ki je tako težko dostopna in se krčevito brani pred vpadi raznih banalnosti iz resničnega in materializiranega sveta. In kaj povedati na koncu? Še ena nova poetika, ki gradi na izraziti emotivnosti in vedenju o nezmožnosti uresničitve sanj v krutosti stvarnega sveta. Torej: poezija še obstaja, toda onkraj, v zatišju besed.

Esad Babačić